

Szent István törvényeinek fennmaradt legrégebbi kézirata Magyarországon.

Szeptember hó folyamán a Magyar Nemzeti Múzeum a Corpus Juris megjelenésének háromévszázados fordulóján a Budapesten ülésező *International Law Association* tiszteletére kiállításon mutata be a magyar törvényhozás és törvénykezés multját. Ezen a válogatott anyagú kiállításon egy kis, nyolcleveles hártyakézirat vonta magára a legnagyobb figyelmet. A mának divatos nyelvén azt mondhatnók, hogy ez a kiállításában oly egyszerű, szinte szürke kis kódextöredék volt a kiállítás fénypontja. A kiállításon való meglepetésszerű megjelenését egyhangú örömmel köszöntötte a kiállítást megnyitó kormányképviselő, a kiállítást megtekintő nemzetközi és hazai közönség és az egész magyar sajtó.

Ez az örömteli ünneplés kétségtelenül megérdemelten jutott ki ennek a nyolc levélnyi, XII. század eleji kéziratnak, amely az Országos Széchényi-Könyvtár igazgatóságának szorgalmazása, Jakubovich Emil levéltári igazgató éveken át folytatott küzdelme és a kultuszminiszter megértő áldozatkészségének eredményeként sok-sok évszázad után az idei szeptember első napjaiban visszatért az ausztriai Admont bencéskolostorából, mely után Admonti-Kódexnek nevezték, származáshelyére: Magyarországra és a legméltóbb őrizőhelyre került: a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi-Könyvtárába.

Van valami meghatóan szép és felemelő abban, hogy éppen legnagyobb szegénységünk, az ország megcsonkításának idején kerülnek vissza egymásután évszázadokon át külföldön volt történelmi forrásaink. Az Anonymus-kézirat, a Bécsi Képes Krónika, az Acephalus-kódex, a Sambucus-kódex és a többi, eddig Bécsben őrzött, elsőrangúan fontos történelmi forrásunk után ime, hazakerült az eddig admontinak nevezett kódex is, Szent István második decretumának fennmaradt kézirata.

Az Admonti-kódexet 1846-ban Wattenbach Vilmos német tudós fedezte fel Admontban. Azóta történelmi és jogtörténelmi irodalmunkban több-ízben foglalkoztak vele és fényképmásolatait a magyar tudományosság itthon is gyakran használta. A kódex Szent István törvényeit tartalmazza, amelyek az egyház állapotáról és Isten házában tiszteletéről, a püspökök egyházi hatalmáról, a tanukról, a papok szüntelen és nehéz munkájáról, a tulajdonjogról, a király és a kincstár javairól, a vasárnap megtartásáról, a templombajárásról, bójtról, gyónásról, a kereszténység megtartásáról, az emberlétségről, a feleséggyilkosokról, hitszegésről, szolgák felszabadításáról, özvegyekről, árvákról, leányok elrablásáról, lopásról, gyujtogatásról, boszorkányokról, templomok építéséről, bűnök büntetéséről, pártütésről, tizedről stb. szólnak. A kódex szövege romlottabb, mint ezeknek a törvényeknek ránkmaradt későbbi kéziratainak szövege, ami kétségtelenül arra mutat, hogy a későbbi kéziratok nem erre mennek vissza, hanem ezzel a kézirattal együtt egy ma már elveszett, vagy még lappangó régebbi kéziratot használtak.

Egyelőre még nyílt kérdés, hogy ez a törvénykézirat miképpen került Admontba. Van ugyan egy feltevés, amelyet igen kitűnő tudósaink hirdetnek, élükön Jakubovich Emillel, viszont ezt több kiváló árpádkori szakértőnk elfogadhatatlannak tartja. Eszerint a magyarázat szerint az 1141 február 13.-án elhunyt II. vagy Vak Béla királyunk nyolcéves leányát, Zsófiát 1139 pünkösdjének napján eljegyezte a német császárnak, Hohenstaufi Konrádnak hasonlóképpen Konrád nevű fia. A menyasszony nyolc, a vőlegény két éves volt. Zsófia 14 éves korában azonban, vallásos hajlamai következtében zárdába vonult. A zárda az admonti bencéskolostor mellett kevéssel azelőtt épült apácázárda volt. A királykisasszonyból lett apáca közelről érintette az egyévvvel idősebb bátyját, II. Géza királyt, aki a zárdabavonulás körülményeit tisztázandó, követséget küldött Admontba. Az «Admonti legenda» szerint akkor került volna ki a kézirat a többi drága ajándékkal együtt Zsófiához, Admontba s került halála után a szomszédos bencéskolostor könyvtárába.

Bármiként került is a kézirat Admontba, hálások lehetünk a sorsnak, hogy ezt a törvénykéziratot oly helyre sodorta, ahol azt az évszázadok egymásróluloló viharai közepette is megőrizték számunkra. És amilyen hálások lehetünk ezért a gondviselésnek és mindazoknak, akik a visszaszerzését lehetővé tették, elsősorban Hóman Bálint kultuszminiszternek és Jakubovich Emil igazgatónak, — épp oly örömmel kell köszöntenünk mindannyiunknak a hazájába visszatért kéziratot...

Asztalos Miklós.

Színház.

Hűség.

Vitéz Somogyváry Gyula történelmi drámája a Nemzeti Színházban.

Megindítóbb mozzanatot az ilyenekben ugyancsak gazdag magyar történet sem sokat ismer a soproni derék polgárok Kun László korabeli gyermekáldozatánál a becsület és királyhűség oltárán. Egy kalandor martalóc, a spalatói származású Péro, a cseh Ottokár kezére dolgozott s a parancsnoksága alá helyezett városból tizenöt kisgyermeket hurcolt el túszul, hogy a közelgő magyar király bevonulását megghiúsítsa. Sopron hű fiai a keserves megpróbáltatásban a legnagyobb áldozatra, gyermekeik elvesztésére szánták rá magukat.

Somogyvári tüzes magyar érzését ez a fájdalmasan magasztos hűségpróba ihlette tragédiaírársra. Több olyan indítékot is felvet, mely valódi

drámai kristályosodási pontul kínálkozhatnék; valamennyiben inkább a szenvedélyek elvakultjai kíváncznának középponti hőszül: akár a kissé előlegezetten renaissance condottiere-ábrándú Péro, akinek lelkiismeretlen gagsága véresre zúzza homlokát az elnyomottak hűségének sziklafalán, akár szerelmi vetélytársa, Buller Miklós, akinek féltékenysége a város urait a kínkeserves áldozatba belesodorja, akár végül a boldogtalan Éva, a város bírájának huga, aki a szerelemföltés kereszttüzében mind a két szerelmesét s önmagát is kárhozatba taszítja. E három lehetőség közül a szerző a negyediket választotta, a legkevésbé drámait: magát az áldozatot tette meg hőszül s azt a talpig becsületes bíróban személyesítette meg. Így a tragédia inkább az apotheózis felé tolódott el s az áldozatban nem annyira drámát érzünk,